SFI og KORA er fusioneret. Vores nye navn er
VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
Se mere på vive.dk

DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

Artikler

Risikofaktorer omkring hjemløshed

Skrevet af Mads Andersen Høg den 24. november 2016

På trods af en målrettet indsats med bl.a. Hjemløsestrategien fra 2009 er hjemløsheden vokset støt i de seneste år. Hjemløshed er en af de mest ekstreme former for social udsathed og rammer i Danmark især borgere med komplekse og sammensatte problemer. SFI-forsker Lars Benjaminsen har i artiklen Homelessness in a Scandinavian welfare state: The risk of shelter use in the Danish adult population beskrevet de vigtigste risikofaktorer i forhold til hjemløshed og forholdet mellem dem. Sammen med SFI-kollegaen Stefan Bastholm Andrade har han desuden sammenlignet brugerprofiler på herberger i hhv. Danmark og USA i artiklen Testing a Typology of Homelessness Across Welfare Regimes: Shelter Use in Denmark and USA. Begge artikler er udgivet i 2015.

Hovedpointer fra artiklen

- De største enkeltstående risikofaktorer i forhold til hjemløshed er alkohol- og stofmisbrug, tidligere fængselsdomme og psykisk sygdom.
- Næsten 2 ud af 3 unge og omkring halvdelen af de midaldrende beboere på danske herberger har tre eller flere risikofaktorer.
- Selv om økonomi ikke er en stor risikofaktor for hjemløshed i Danmark i forhold til andre risikofaktorer, så er det et problem, at der mangler boliger, som kan betales på de ydelser, udsatte borger modtager.
- Over en periode på 10 år har omkring 15 % af beboerne brugt ca. 60 % af kapaciteten på danske herberger.

Når et menneske ender i hjemløshed, kan der til tider udpeges en udløsende faktor, fx at vedkommende ikke har betalt husleje, eller at han eller hun ikke lige kunne finde et sted at bo efter en skilsmisse. Men selv om det i enkelte tilfælde kan lade sig gøre at pege på en udløsende faktor, så viser forskningen klart, at det ikke er muligt at identificere én enkelt afgørende faktor i forhold til om folk ender uden et sted at bo.

Faktorer på flere niveauer

Hjemløshed er et samspil af flere faktorer på forskellige niveauer: På det strukturelle niveau betyder fx boligmarkedet og muligheden for at komme ind på arbejdsmarkedet noget, og på det systemiske niveau kan svagheder i det sociale sikkerhedsnet betyde, at nogle borgere falder igennem og ender på gaden. Men også mere personnære faktorer spiller ind: På det interpersonelle niveau kan fx brud i familien

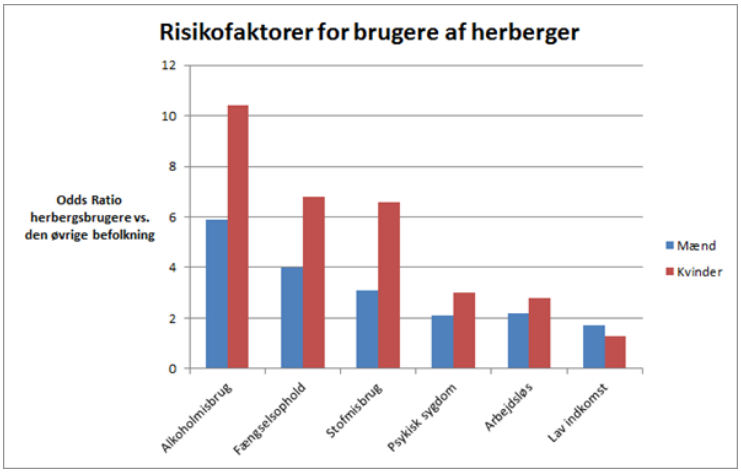
betyde, at far må flytte ud uden at have et sted at flytte hen, og på det individuelle niveau kan misbrug eller psykisk sygdom skabe så kaotisk et liv, at det kan være svært at holde fast på en bolig.

Men selv om det altså ikke kan lade sig gøre at udpege én afgørende faktor, så kan en risikoanalyse give et billede af samspillet mellem forskellige faktorer, som kan være afgørende, hvis man vil afhjælpe den stigende hjemløshed, vi har set de sidste år.

Enkeltstående risikofaktorer

Risikoanalyse kan laves på flere måder, og i artiklen beskriver Lars Benjaminsen en række analyser. Figuren herunder opsummerer risikoen af enkeltfaktorer for brugere på herberg i forhold til den øvrige befolkning.

Det er tydeligt, at alkoholmisbrug, fængselsophold og stofmisbrug er de tre største enkeltstående risikofaktorer. Mænd med et alkoholmisbrug har ca. seks gange større risiko for at ende på et herberg, som mænd uden. For kvinder er der over ti gange så stor risiko, men her er det værd at være opmærksom på, at antallet af hjemløse kvinder er meget lavere end antallet af mænd.

Samspil mellem risikofaktorer

Det er dog mere undtagelsen end reglen, at en borger på et herberg kun er berørt af én risikofaktor: Undersøgelsen viser også, at næsten to ud af tre unge og omkring halvdelen af de midaldrende beboere på herbergerne har tre eller flere risikofaktorer. For forsker Lars Benjaminsen, peger det på, at hjemløshed som regel er endnu en udfordring i rækken for i forvejen meget udsatte borgere.

I undersøgelsen fremhæver Lars Benjaminsen, at indsatser der bygger på princippet om "Housing First" – dvs. at man allerede i starten af et indsatsforløb tilbyder den hjemløse borger en permanent bolig, og samtidig giver en stærk social indsats – synes at være lovende i forhold til at håndtere de komplekse problemer. Housing Firstprincippet er en del af Hjemløsestrategien fra 2009, så i den forstand er Danmark på rette vej.

"Hjemløshed i Danmark handler primært om folk med meget komplekse problemer, og problemerne spiller sammen. Fx er det klart, at misbrug i sig selv er en risikofaktor for hjemløshed, men man skal også være opmærksom på, at hjemløshed omvendt også kan være en igangsættende faktor i forhold til misbrug. Den stressende situation omkring manglende bolig kan også udløse en psykisk sygdom, eller et fængselsophold pga. handel med stoffer kan resultere i, at man mister sin bolig," pointerer Lars Benjaminsen.

De videnskabelige artikler

- Lars Benjaminsen (2015): Homelessness in a Scandinavian welfare state: The risk of shelter use in the Danish adult population, Urban Studies
- Lars Benjaminsen & Stefan Bastholm Andrade (2015): Testing a Typology of Homelessness Across Welfare Regimes: Shelter Use in Denmark and USA, Housing Studies.

Download denne artikel som pdf

Er hjemløshed i Danmark et fattigdomsproblem?

Svaret er både ja og nej. Lars Benjaminsen har sammen med SFI-kollegaen Stefan Bastholm Andrade sammenlignet beboere på herberger i hhv. USA og i Danmark i artiklen Testing a Typology of Homelessness Across Welfare Regimes: Shelter Use in Denmark and USA. Der er naturligvis en række forskelle mellem de to lande; bl.a. er omfanget af hjemløshed meget større i USA, men der er også klare forskelle i profiler på beboerne på herberg i de to lande. Hvor man i USA finder en relativt stor gruppe (over halvdelen) på herbergerne, som ikke umiddelbart har ret mange andre udfordringer end fattigdom og manglende bolig, så har over 80 % af beboerne på danske herberg enten misbrugsproblemer, psykiske problemer eller begge dele.

På den baggrund konkluderer forskerne, at det sociale sikkerhedsnet i Danmark betyder, at fattigdom isoleret set ikke er en afgørende faktor i forhold til hjemløshed. Den brede fattigdomshjemløshed, som vi ser i USA, findes ikke i Danmark. Hjemløshed her i landet er i vid udstrækning koncentreret omkring grupper med meget sammensatte sociale problemer.

Men det betyder ikke, at økonomisk fattigdom ikke spiller en rolle i hjemløseproblematikken i Danmark, understreger Lars Benjaminsen:

"Der er stort set ingen i Danmark, der oplever hjemløshed alene på grund af dårlig økonomi, som vi ser det i USA. Men det betyder ikke, at økonomien er uden betydning! En af de vigtigste grunde til, at hjemløsheden er stigende i her i landet, er, at vi mangler billige boliger – især i byerne, som borgere på kontanthjælp og andre socialt udsatte med lav indkomst har råd til at betale. Det gør det sværere for de mest udsatte at få eget tag over hovedet, og det gør det sværere for socialarbejderne at hjælpe dem. På den måde er det økonomiske aspekt i høj grad med til at skubbe flere ud i hjemløshed," forklarer Lars Benjaminsen.

Brugerprofiler på herberger

I sammenligningen af beboere på herberg i hhv. USA og Danmark benytter forskerne med udgangspunkt i en typologi fra et amerikansk studie en opdeling af beboerne i tre profiler:

- De langvarigt (kroniske) hjemløse, som har få, men relativt lange ophold på herberger.
- De episodiske hjemløse, som har mange korte ophold på herberger.
- De kortvarigt (transitoriske) hjemløse, som kun bor på herberg få gange og i kort tid.

Overraskende nok finder forskerne, at fordelingen mellem de tre profiler er nogenlunde ens i USA og Danmark, med omkring 75-80 % transitoriske brugere og 7-15 % af hhv. kroniske og episodiske brugere.

I artiklen Testing a Typology of Homelessness Across Welfare Regimes: Shelter Use in Denmark and USA beskriver forskerne de tre grupper på herberger på en række parametre, bl.a. hvor stor en andel af de

samlede pladser (døgnophold) på herberger, de enkelte profiler forbruger. Andelen af brugere og antallet af døgnophold er opsummeret i figuren her.

Her bliver det klart, at der på herbergerne bruges relativt mange ressourcer på de langvarige herbergsbrugere. De opholder sig i gennemsnit omkring 175 dage på et herberg ad gangen, mens de kortvarigt hjemløse i gennemsnit opholder sig på et herberg i 31 dage, og de episodisk hjemløse blot er på herberger 20 dage ad gangen i gennemsnit, men har omkring 20 ophold bag sig over en ti-årig periode.

